

מתווה להוראת חומש בראשית בכיתה ז-עולים חדשים, תשפ"ז

בעז"ה במהלך השנה, לפי סדר הלימדה, יתפרסמו באתר דפים מלווי למידה והדרכה ממוקדת לכל פרק בהתאמה לתכנית שלפניכם ולמיומנויות הנדרשות.

הנחיות למורי עולים:

- חשוב מאוד שהתלמיד יכיר את הסיפור הכללי גם על חשבון הפרטים.
- בטבלה המצורפת מסומנים הפרקים שמתוכם יהיו השאלות לעולים במבחן מפמר. כמובן שאם יש אפשרות מומלץ להרחיב ולהוסיף את פרקי הבחירה.
- במידה והתוכנית לא תואמת לרמת התלמידים נא צרו קשר עם נעמי מדריכת עולים בתנך כדי להתאים את תוכנית הלימודים.
- תלמידים ברמה גבוהה יותר שיכולים ללמוד את כל החומר ולהיבחן במבחן הרגיל יקבלו תוספת 10 נקודות.
- השאלות במבחן לעולים יתמקדו בפשט הכתובים עם פרושי רש"י בודדים בלבד, לפי המוזכר בטבלה. אין צורך ללמוד את פרושי רש"י כלשונם.
- לכל שאלה מוזמנים לפנות לנעמי פרקש מדריכת תנ"ך לעולים 0556690993

המיומנויות הנדרשות בכיתה ז:

- דפדוף והתמצאות
- איתור פרטים (למיומנות זו שלושה חלקים)

מקרא צבעים:

פרקים שנכללים בתוכנית הלימודים ומתוכם יהיו השאלות במבחן מפמר.

פרקים ונושאים שנכללים בתוכנית הלימודים אבל לא יופיעו במבחן מפמר לעולים

פרקים לבחירה. מורה של עולים שיוכל ללמדם- נהדר! לא יהיו שאלות מפרקים אלה.

הפרק	נושאים עיקריים בפרק	פירושי רש"י נדרשים	רעיונות גדולים ביחידות ההוראה
פרקים א-ד: פרקי הבריאה, קין והבל - 5 עד 8 שיעורים [אלול- תשרי]			
א	בריאת העולם: - סדר הבריאה - בריאת האדם - אחרון בסדר הבריאה - אדם נברא "בצלם אלוקים" - ברכת ה' והציווי לאדם -הבחנה בין סיכום הבריאה בחמשת הימים הראשונים לסיכום הבריאה ביום השישי	(א) בראשית -עד המילים "ונתנה לנו"	• לעולמנו יש ריבון שברא אותנו ומיטיב עם בריותיו, ואנו תלויים בו ובהשגחתו. • האדם הוא צלם אלוקים, נזר הבריאה. זה מחייב אותנו כבני אדם. לכל אדם יש בחירה חופשית ולכן הוא נושא באחריות למעשיו (כלפי הקב"ה וכלפי הזולת)
ב, א-ג	השבת: - הפסקת העבודה ובריאת המנוחה - הברכה והקדושה		
ד, א-טז	- ה' דוחה את מנחתו של קין והשיח בין ה' לקין - הרצח הראשון - שיח בין ה' לקין ויחסו של קין לחטאו - עונשו של קין	(ט) אי הבל אחיך	

הפרק	נושאים עיקריים בפרק	פירושי רש"י נדרשים	רעיונות גדולים ביחידות ההוראה
המבול - 2 עד 3 שיעורים [תחילת חשוון]			
ו מפסוק ה	- השחתת הדור - נח צדיק בדורו - גזירת המבול - הצלתם של נח ומשפחתו, בניית התיבה והצלת החיות (יש להכיר את סיפור המבול באופן כללי, לא מתוך הפסוקים)	(ט) בדורותיו (יג) כי מלאה הארץ חמס (יד) עשה לך תיבת	- התנהגות מוסרית היא תנאי לקיומה של חברה אנושית. - לכל אדם יש בחירה חופשית, וגם כאשר רוב החברה מקולקלת יש לכל אדם אפשרות לבחור בטוב.
ז-ט	המבול, נח ומשפחתו בתיבה תום המבול ברית הקשת ומצות בני נוח		
יא, א-ט	מגדל בבל		
פרקים יב-יד פרקי אברהם - 5 עד 8 שיעורים [חשוון]			
יב, א-ט	- "לך לך"- הציווי והברכה - אברהם ושרה מקיימים את ציווי ה' ויוצאים לדרך - המסע בכנען,	(א) לך לך – רק מילים אלה מהפירוש: להנאתך, לטובתך (ה) אשר עשו בחרן	אברהם ושרה העולים הראשונים. במה אנחנו דומים להם וממשיכים אותם. אברהם ושרה מלמדים אותנו חיי שליחות והליכה אחרי ציווי ה'

הפרק	נושאים עיקריים בפרק	פירושי רש"י נדרשים	רעיונות גדולים ביחידות ההוראה
	הקריאה בשם ה' ובניית המזבחות ברכת הזרע, ברכת הארץ		יש להכיר את המפה של מסע אברהם
יב, י-כ	אברהם ושרה במצרים		
יג	- מריבת הרועים וסיבתה - הבחירה וההצעה של אברהם - הבחירה של לוט - חידוש הברכות		
[יד, א - יג: רקע] יד- כד: מתוך הפסוקים	רקע קצר על מלחמת המלכים- לא מתוך הפסוקים לימוד הפסוקים: - אברהם מציל את לוט ואת שאר השבויים - אברהם מסרב לקחת את הרכוש שמציע לו (מלך סדום)		
פרקים טו-יז: מסע של אמונה: 6 עד 9 שיעורים [כסלו]			
טו	- הבטחת השכר: "אנכי מגן לך"	(י) ואת הצפור –	אברהם ושרה מתווים לנו דרך של אמונה.

הפרק	נושאים עיקריים בפרק	פירושי רש"י נדרשים	רעיונות גדולים ביחידות ההוראה
	- הבטחת הזרע והיציאה החוצה להביט בכוכבים - ברית בין הבתרים - הבנת התהליך - הבטחת הארץ (המושג "ברית") - הנבואה על גלות מצרים והשיבה לארץ	<u>רק מילים אלה מהפירוש:</u> לפי שהאומות נמשלו כפרים ואילים ושעירים, ... וישראל נמשלו לבני יונה, ... לפיכך בתר הבהמות, רמז שיהו האומות כלין והולכין, ואת הצפור לא בתר – שיהו ישראל קיימין לעולם.	הברית שבין הקב"ה לאבות מלווה את עם ישראל בכל הדורות . הברית בין העם לארץ כרוכה בייסורי גלות, אך שזורה בה הבטחת ה' לגאולה. בהבטחה זו, ניתנים לנו כוחות כעם, לעמוד בייסורי הגלות, ולתמודד עם התהליך הארוך של הדרך לגאולה שלמה.
טז	- העקרות של שרה והנישואין להגר, ההיריון - בריחת הגר למדבר, התגלות המלאך וההבטחה - לידת ישמעאל		האמונה בהבטחות ה' למרות הפער במציאות
יז (ה, ט-כז)	- ההבטחות: הבטחת הזרע, הבטחת הארץ, ההבטחה "להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו" - ברית המילה כאות הברית, - קיום המצווה "בעצם היום הזה". - שינוי השמות ומדרשי השם: אברם לאברהם, שרי לשרה		ההבלגה והויתור הגדולים של שרה לאברהם- בנתינת הגר. אמונה בשעת משבר- אמונתה האיתנה של שרה בהבטחת ה'- שקיום הברית עם אברהם תהיה בבן שיוולד להם ולא בישמעאל.

הפרק	נושאים עיקריים בפרק	פירושי רש"י נדרשים	רעיונות גדולים ביחידות ההוראה
	- ההבטחה (לאברהם) להתקיימות ברכת הזרע וללידת יצחק בתוך שנה. תגובת אברהם, מדרש השם "יצחק"		
פרקים יח - כג: מבשורת הולדת יצחק ועד מות שרה- 8 עד 12 שיעורים [טבת]			
יח	- הכנסת אורחים של אברהם ומשפחתו - הנבואה על הולדת יצחק בזמן בעוד שנה - הבשורה על חורבן סדום - תפילתו של אברהם על סדום	(א) - וירא אליו - פתח האוהל (כא) - הכצעקתה – של מדינה. (מדינה=עיר)	עלינו לדבוק במידותיהם של אברהם ושרה. ה' משתף את אברהם אבינו בדרכי הנהגתו את העולם, בגלל היותו אדם הפועל מתוך צדק ויושר- "כי ידעתיו- למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (י"ח, י"ט) ואנו צאצאיו מחוייבים ללכת בדרך זו.
יט, א-כט	- ניגוד: הכנסת אורחים של לוט מול התנהגות אנשי סדום - הצלתו של לוט בזכות אברהם - אשת לוט ומביטה לאחור		פרק בחירה
כא, א-ז	- הולדת יצחק - ההודיה של אברהם ושרה		פרק בחירה הבטחות ה' אכן מתקיימות, גם כשהן נראות מעל הטבע וההיגיון האנושי.

			מהות שמו של יצחק מרמז על תכליתנו כעם- על אף הייסורים בהווה "אז ימלא שחוק פינו", הוא עוד יצחק.
כב	- הציווי על עקידת יצחק ("לך לך" - ניסיון ראשון ואחרון) - מסירות הנפש של אברהם - עצירת העקידה ברגע האחרון, העלאת האיל לקורבן - הברכה הגדולה בעקבות העמידה בניסיון	(ג) - וישכם - ויחבש (אין צורך להבין את הביטוי "אהבה מקלקלת את השורה")	המוכנות של אברהם ושל יצחק למסור את הנפש לכבוד ציווי ה'. עם ישראל לאורך הדורות מזכיר את עקידת יצחק בתפילות, כדי להזכר לטובה על ידי ה'.
כג	- מות שרה, האבל של אברהם - משא ומתן עם בני חת ועם עפרון - רכישת מערת המכפלה בכסף מלא		הקניין בארץ ישראל- רובד נוסף בקשר של עמ"י לארץ ובמימוש הבטחת הארץ לאברהם.
פרקים כד - כז: פרקי יצחק ורבקה - 8 עד 12 שיעורים [שבט]			
כד: א-כז [כח-ס] סא-סז	- אברהם שולח את עבדו לחפש אישה ליצחק - תפילתו של העבד והאות - הכנסת האורחים של רבקה - נישואי יצחק ורבקה	(ג) לשוח (סז) האהלה שרה אמו	בחירת רבקה על פי מעשי החסד, מלמדת על חשיבות המידות בהקמת בית ובהמשכיות של עם ישראל.

ה' יוצר חיסרון כדי שנתקרב אליו, כוחה של תפילה- ה' נענה לבקשה.	(כא) ויעתר יצחק ויעתר לו - עד המילים "הפצרה וריבוי" (כא) לנכח אשתו (כב) אם כן למה זה אנכי – עד המילים "ועשו מפרכס לצאת."	- העקרות והתפילה - רבקה פונה לה' בעקבות ההיריון הקשה, הנבואה על לידת "שני לאומים" - לידת התאומים ואופיים השונה - מכירת הבכורה	כה: ז-יא, יט-לד
מסירותו והתמדתו של יצחק בעבודת האדמה ובקשר לארץ, למרות הקשיים של הבצורת והבארות "ויברכהו ה'".		יצחק בגרר "אחותי היא"- הצלת רבקה מחלוקת על הבארות וברית עם אבימלך	כו
		- יצחק זקן, עיניו כהו. הרצון לברך את עשיו - תכניתה של רבקה - לקיחת הברכות ע"י יעקב - כעסו של עשיו, הרצון שלו להרוג את יעקב. - בריחת יעקב לחרן - יצחק מברך את יעקב ושולח אותו לחרן	כז כח, א-ט
פרקים כח - לא: יעקב, רחל ולאה בונים את בית ישראל - 5 עד 8 שיעורים [חצי אדר א]			

כח, י-כב	- חלום הסולם - משמעות החלום - ההבטחה לשמירה, הבטחת הזרע והבטחת הארץ. - נדרו של יעקב	(י) - ויצא יעקב מבאר שבע - עד המילים "פנה הדרה."	גדלות אמונתו של יעקב אבינו היא בחיבור שבין יוזמה והשתדלות אנושית לבין הידיעה שה' מנהיג את המציאות
כט, א-ל	- המפגש בין יעקב לרחל - יעקב עובד עבור רחל, הנישואין וההטעיה	(יח) ברחל בתך הקטנה (כה) ויהי בבוקר והנה היא לאה	נאמנותו וישרותו של יעקב בבית לבן
כט /לא- ל/כד	יש ללמוד את רשימת ארבע האמהות ובניהן בלבד		
חזרת יעקב ארצה - 6 עד 9 שיעורים: [עד פורים]			
לב (א-כט)	- יעקב שולח מלאכים לעשיו - פחדו של יעקב - דורון, תפילה, מלחמה - המאבק בלילה - שינוי השם מיעקב לישראל, מדרש השם	(ט) והיה המחנה הנשאר לפליטה (כה) ויאבק איש - רק מילים אלה מהפירוש: ופירשו רבותינו, שהוא שרו של עשו.	השיבה של יעקב לארצו - כמו של עם ישראל בהמשך - כרוכה בהתמודדות עם קשיים רבים, ודורשת אמונה, התמדה ותושייה.
לג (א-ד) (ה-כ)	- המפגש של האחים - פיוס ופרידה	(יח) שלם	

		מעשה דינה	לד
		- יעקב מקיים את נדרו - ה' מתגלה ליעקב: הבטחת הזרע, הבטחת הארץ - מות רחל בלדתה את בנימין	לה, א-כא
פרקים לז-מא: יוסף במצרים - 6 עד 9 שיעורים [סוף אדר - אייר]			
ההבטחה האלוקית מתממשת בדרכים מורכבות, ולעיתים הן נראות הפוכות מהיעד. מה שנראה כנפילה גדולה יכול להתברר בהמשך כשלב הכרחי לעלייה גדולה ולמימוש החזון. יוסף מלמד אותנו כי גם כאשר אדם גולה מביתו ומסביבתו הטבעית הוא יכול לשמור על ערכיו ואמונותיו, אף שהוא בודד בסביבה זרה ועוינת.	(ד) ולא יכלו דברו לשלום (יג) הנני (כד) אין בו מים	- אהבתו של יעקב ליוסף, כתונת הפסים - שני חלומותיו של יוסף - שנאת האחים ליוסף - "ולא יכלו דברו לשלום" - מכירת יוסף - הטעיית יעקב בכתונת הפסים המוכתמת בדם- "חיה רעה אכלתהו"	לז
	הפרקים למבחן תשפז- עד לכאן		
		יהודה ותמר	לח
	(ג) כי ה' איתו	- יוסף בבית פוטיפר - ברכת ה' על הבית בזכות יוסף	לט

החלומות טומנים רמזים על העתיד להתרחש, אך צריך השראה אלוקית כדי לפענח נכון את הרמז ולהבין מה ראוי לעשות.		- מעשה אשת פוטיפר ותוצאותיו	
		- יוסף בבית האסורים - חלומות שר המשקים ושר האופים - התגשמות פתרונותיו של יוסף	מ
		- חלומות פרעה ופתרונם - מינויו של יוסף למשנה למלך - הכנות לשנות הרעב	מא
פרקים מב-נ: יוסף והאחים - היכרות עם השתלשלות הסיפור [סוף אייר- סיון]			
האדם צריך לשאת באחריות לטעויות שלו ולחפש דרך לתיקון. הסליחה לזולת על דבר רע שעשה היא כוח מופלא שזוכים בו בזכות האמונה שהכול מאת ה'		- ירידת האחים למצרים - יוסף מתנכר לאחיו - האשמת האחים בריגול - דרישת יוסף להביא את בנימין - כליאת שמעון	מב
		- הרעב מחמיר - התנגדותו של יעקב לשלוח את בנימין - הצעת ראובן והצעת יהודה	מג

		- הירידה השנייה למצרים, האירוח בביתו של יוסף	
	(זט) האלוהים מצא	- מבחן הגביע - הדרישה של יוסף להשאיר את בנימין* - נאום יהודה- באופן כללי בלבד	מד
		- יוסף מתוודע לאחים - תגובת האחים - הסברו של יוסף למכירתו (סיבתיות כפולה) - יוסף שלח את אחיו להביא את אביו	מה
		- ירידת יעקב ומשפחתו למצרים - המפגש בין יוסף ויעקב - יעקב ובניו מתיישבים בגושן - יוסף מנהל את המשבר הכלכלי במצרים - יעקב מבקש להיקבר בארץ ישראל - יעקב מברך את בני יוסף - אפרים ומנשה. ברכות יעקב לבניו - צוואת יעקב ומותו	מו-מט

	(טז) אביך ציווה	- האבל על יעקב, הלוויה בארץ ישראל והקבורה במערת המכפלה. - פחדם של האחים מנקמת יוסף, יוסף מוחל. - מות יוסף וצוואתו על העלאת עצמותיו	נ
--	-------------------------------	---	----------